

دۇڭ جىنتاڭ:

“جاۋىنگەر ارتقى قورغاۋشى” قاسيەتىن ايگىلەپ، گاۋتايدا قان تۈگىپ داڭقىن اسقاقتاتى

دۇڭ جىنتاڭنىڭ سۈرەتى .

□ سۈرەتنى شېنخۇا اگەنتتىگى تاراتقان

- شىنخۇا اگەنتتىگىنىڭ تىلشىسى باي مىڭشان

حىبەي ولكەسىنىڭ شىنجىي اۋدانىنا ورنالاسقان دۇڭ جىنتاڭنىڭ نىڭى ستەرى كورمەخانىسىا كىرسەڭىز، ۋېىر ـ بىرلەڭگەن كورمە تاقىتالارى، ۋېىر ـ بىرلەڭگەن سۈرەتتەر، ۋېىر ـ بىرلەڭگەن مادەنىيەت ەسكەرتكىشتەرى

دۇڭ جىنتاڭ جىياڭجۇن مەن توڭكەرىستىك اما بۇنداردىڭ قۇربان بولۇدان قورقپاي، جاۋمەن ايانباي السىقان سوعسى كورنىستەرىن ايتىپ تۇر .

قىزىل 5 ـ جۇنتۇانىنىڭ ارىيا تۆى الدىندا، كوپتەڭگەن ەكسكۇرسىيالاۋىشلار ۇزاققا دەيىن ايداليدى. كورمەخانا ـ نىڭ باىشىى سۇڭ شىۋيىڭ ارىيا تۇنىڭ اىتارىندىعى ىيكا ـ يالاردى تەرەڭ سۇيىسەنشىلىكىپەن اڭگەملەپ، ادامداردىڭ قىالىن توڭكەرىستىك اما بۇنداردىڭ جاۋمەن ارپالسا السى ـ قان سوعسى جىلدارنا ايازدى .

دۇڭ جىنتاڭ 1896 ـ جىلى حىبەيدىڭ شىنجى اۋدانىندا ـ عى ۋېىر شارۋا وتباسىندا دۇنيەگە كەلگەن ـ بالا كەىزىنەن العىر بولپ، 1917 ـ جىلى بىيجىڭ چىڭجى قۇرلىق ارىياسى ورتا مەكتەبىنە مەتىحان بىەرىپ قايلبدانادى، 1923 ـ جىلى السى ـ جاقىنعا اتى ايگىلى باۋدىڭ قۇرلىق ارىيا ـ سى وفىتسەرلەر مەكتەبىن بىتتەرەدى . وقۇ تاۋىسقانىان كەيىن فىڭ يۇيشياڭنىڭ باتىس سولتۇستىك ارىياسىنا قاتناسادى، سوعىستاعى ەڭبەگى كورنەكنى بولغاندە ـ تان، پايچاڭدىقتان بىرتىندەپ شىجاڭدىققا وسىرلە ـ

جى خۇڭچاڭ:

ۋولپ كەتسەم جاپون شاپقىنشىلارنا قارسى سوعىس ورتىدە، قالماس دەدىم بۇگىنگىدەي نامىس دەرتتە

بولپ ۋوسىپ، كوپ وتپەي، 36 ـ لۇيدىڭ لۇيجياڭى بولۇعا كورسەتلىەدى .

1926 ـ جىلى 9 ـ ايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيا ـ سىنداعى ليۇ بوجيان قاتارلى ادامداردىڭ كومەگىندە، فىڭ يۇيشياڭ قوسىنى سۇيىۋان ولكەسىنىڭ ۋيۋان جە ـ رىندە انت بىەرىپ، سولتۇستىككە جازا جورىق سوعىسىنا ۇن قوسادى، جى خۇڭچاڭ 36 ـ لۇيدى باستاپ بىرنەشە ايدان بەرى قورشاۋدا قالغان شي ـ انعا مىڭ شاقىرم قا ـ شىقتان سۇتت كومهككە اتتانىپ، شي ـ ان قالاسىن قاتەر ـ دەن ارالاشايدى .

1927 ـ جىلى 36 ـ لۇي كەڭەيتىلىپ 19 ـ شى بولپ قۇرىلىپ، جى خۇڭچاڭ شىجاڭدىققا ۋوسىپ، قول باستاپ تۇڭگۇندا تۇرادى . بۇل مەزگىلدە، ول ۋېىر جامىنان، كوممۇنىستىتەردىڭ قوسىندا ساياسى قىزمەت ورسىتەتۇىنە زور كۇشپەن قولداۋ كورسەتسە، ەندى ۋېىر جامىنان، ايگە ـ لى كوممۇنىستىتەر ليۇ بوجيان، شۋان شياڭفۇ، ۋي يەچوۋ قا ـ تارلارامەن تەىز بارىس ـ كەلىس جاساپ، ولاردان توڭ ـ كەرسى قاغىدلارنى جونىدە تالمم الادى .

1927 ـ جىلى 7 ـ ايدا جياڭ جىيەشى مەن فىڭ يۇيشياڭ ـ نىڭ شۇيجوۋ ماجىلىسىنەن كەيىن، 2 ـ جىتۇانجۇنىڭ شىندىنە پارتىيائى تازالاۋ، “قوناقئاردى شىعارىپ سالۇ” جۇرگىزىپ، كوپتەڭگەن كوممۇنىستىتەر “سىلاپ شىعارىپ سالىنىپ” ارىيادان كەتەدى، ۋېىراق، 19 ـ شىىدا جى خۇڭچاڭ “قوناقئاردى شىعارىپ سالىالغانپەن” قوبىيپاي، ۋېىرتالايى كوميپارتيا مۇشەلەرەن جاسىرىن قورعاپ قالادى . 1931 ـ جىلى جازدا تىڭشىنىڭ اشكەرە ـ لەۋى سەبەپتى، جى خۇڭچاڭنىڭ خۇاڭچۇانداعى كوتەرد ـ لىس جوسپىارى جول ورتادا ساتسىزدىككە ۇشرايدى . 1931 ـ جىلى 8 ـ ايدا جياڭ جىيەشى جى خۇڭچاڭنىڭ اسكەرى بېلىگىن لىپ تاستاپ، ونى ماجبۇرلەپ “شەتەلگە بارىپ

100 جىلدىق كۇرەس جولىندا جاڭا سايارنا اتتايلىشى - ارىيىگىلى قاير اتكەرلەرى

ول لىلگەرىندى ـ كەيىندى قوسىن باستاپ گانجىوۋ، جايچىوۋ، نانىشۇڭ شۇيكوۋ سىياقتى شايقاستارعا قاتىنا ـ سىپ، تالاي رەت ۇلەس قوسادى، جۇڭخۇا سوۋەتتىك رەسپۇبلىكاسى ۋاقىتتىق ورتالىق ۇكىمەتنىڭ قىزىلتۇ وردەننە يە بولغان . 1932 ـ جىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنا مۇشە بولغان .

1934 ـ جىلى 10 ـ ايدا دۇڭ جىنتاڭ قوسىن باستاپ ۇزاق جورققا قاتناسادى، قىزىل 5 ـ جۇنتۇان ەڭ جاپالى “ارتقى قورعاۋشى” مىندەتنن ارقالاپ، ورتالىق قىزىل ارە ـ ياسى نەگىزكى كۇشنىڭ سولتۇستىككە بەتتەۋىن قاماناماسىز ەتۇدە ايتارلىقتاي ۇلەس قوسادى، قىزىل 5 ـ جۇنتۇان وسى سەبەپتى “جاۋىنگەر ارتقى قورعاۋشى” داڭقتى اتاعىنا يە بولادى .

1935 ـ جىلى 6 ـ ايدا 5 ـ جۇنتۇان 5 ـ ارىيا دەپ وز ـ گەرتىلىپ، دۇڭ جىنتاڭ جۇنچاڭ بولادى . 1936 ـ جىلى 10 ـ ايدا قىزىل ارىيانىڭ ۇلكەن نەگىزكى كۇشى خۇيىڭدە كەىزەسكەننەن كەيىن، قىزىل 5 ـ ارىيا باتىس باغىت ارىيا ـ سىنا ەنگىزىلىپ، نىڭشياعا، گانسۇعا، شىنجياڭعا جورققا اد ـ تانادى . 1937 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى دۇڭ جىنتاڭ قوسىن باستاپ گانسۇدىڭ گاۋتاي اۋدانى قالاشىعىندا وز ـ دەرىنەن التى ـ جەتتى ەسە كوپ جاۋمەن قاندى شايقاس جۇرگىزىپ، ەڭ سوغىى ۋېىر ادام، ۋېىر تال وق قالعانشا شايقاسپ، 1 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى 42 جاسىندا ەرلىكىپەن

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىمەن سەلبەسىپ، جاپون شاپ ـ قىنىشىلارنا بىرگە قارسى تۇرۇعا بەل بۇادى، جى خۇڭچاڭ تىيانبىجىدە جاپون شاپقىنشىلارنا قارسى قارۇلى كۇشتەردىڭ شاحاردا جاپون شاپقىنشىلارنا قارسى سوعىس قوزعاۋ جوسپارى ۇششىن شاپقايلىدى . ول جىيعان ـ تەرگەننىن كۇيزەلگەن وتانىنا ارناپ، ۇيى ـ مۇلكىن ساتقان 60 مىڭ يۇانمەن قارۇ ـ جاراق ساتىپ الادى . 1933 ـ جىلى 3 ـ ايدىڭ سوغىى شىندىنە، ول پارتيانىڭ نۇسقاۋى بويىنشا، جايچياكوۋگە سۇت اتتانىپ، فىڭ يۇيشياڭنىڭ جالاۋ كوتە ـ رىپ جاپون شاپقىنشىلارنا قارسى تۇرۇنا جاردەمدەسەدى . 1933 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى شاحار بۇقاراسە ـ نىڭ جاپون شاپقىنشىلارنا قارسى وداقتاس ارىياسى قۇرىل ـ ەاندىعى جاريالانىپ، جى خۇڭچاڭ 2 ـ جۇنىڭ جۇنچياڭى بولادى . 6 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى فىڭ يۇيشياڭ جى خۇڭچاڭ ـ دى سولتۇستىك باغىت ارىياسىنىڭ مايدانداى باس قولباس ـ شىسى ەتىپ تاعايىندايدى . ول وداقتاس ارىيانىڭ نەگىزكى كۇشىن باستاپ، 3 باغىتپەن سولتۇستىككە شەرۇ تارتادى، ۋېىر ايدا جاپون شاپقىنشىلارنا قارسى وداقتاس ارىيا بىر كەس ـ تىركەس شاحاردىڭ سولتۇستىك 4 اۋدانىن قايتا ـ رىپ لىپ، 18 ـ قىركۇبەك وقيعاسىنان بەرى العاشقى رەت جاپون ارىياسىنا ۇتىر سوققى بەرىپ، جۇڭگو مەن شەتەل ـ دى ۇدۇر سىلىكىندىرەدى .

1934 ـ جىلى 5 ـ ايدا جى خۇڭچاڭ “جۇڭگو خالىقنىڭ فاشىزمگە قارسى ۇلى ودامىن” ۇيىمداستىرۇعا قاتىناسىپ، مەڭگەىرۇشى مۇشە بولىپ سايلانادى . ول كەىزدە جى خۇڭچاڭ تىيانبىجىنىڭ فرانسىيا جالعا العان جەرىندەگى شياپى جولى 40 ـ نومىردەگى ۇيى پارتىيا ۇيىمىنىڭ استىر ـ تىن بايلانسى پۇنىكتىنە اينالغان بولاتىن . ۇستىڭكى قاباتنىڭ ۋېىر بۇرىشىنان ول شاعىن باسپا ورنىن قۇرىپ، فاشىزمگە قارسى ۇلى وداقتىڭ ورگان باسلىسى — “ۋولتتىق جاۋىنگەر جالاۋىن” جانە پارتيانىڭ قۇيبا خۇجاتتارىن باسپى شىعارادى .

جى خۇڭچاڭنىڭ ارەكتەتەرى جاۋدىڭ ەجىتى نازارىنا لىلىنەدى . جياڭ جىيەشى اسكەرى كومىتەتلىك بەيىيىڭ بولىمە ـ شىسەنە ەشتەڭدەن ايانباي جى خۇڭچاڭدى تۇقتىنداۋ، جا ـ

جول ازابىن تارتىپاسىڭ، بەينە ۇيدە ەجۇرىپ ـ تۇرغانداي بولاسىڭ

تايباۋ جىلداردان بەرى شىنجياڭنىڭ قاتىناس نەگىزدىك قۇرىلىمىى دا جالاڭ ەجۇرىس ـ تۇرىس يۇقاتىن قاناعاتانە ـ دىرۇدان ساياحات، كەلوكولگيا، تۇتىنىۋ، مادەنىيەت تاراتۇ سىياقتى كەشەندى يۇقاتتارعا قاراي بۇرىلس جاسادى . جوعا ـ رى جىلدامدىقتى تاس جول قىزمەت وتەۋ اۋماعىنداعى وز ـ گەرىستەر وسىنداي بۇرىلىستى ايگىلەيدى .

G30 لىيانۇنىڭاڭ ـ قورعاس جوعارى جىلدامدىقتى تاس جولى يانخۇ قىزمەت وتەۋ اۋماعىنا بارىماڭىز، “كىرىستال تۇز” ۇلكىسىندە ساللىغان شاعىن عىيپارات جاڭاشا، ۇنادى كو ـ رىندى، تۇتاس قىزمەت وتەۋ اۋماعىنىڭ يەلەڭگە جەر اۋدانى 118 مىڭ شارشى مەتر، كونه قىزمەت وتەۋ اۋماعىنان 5 تە 6 ەسە ۇلكەن، ارى ـ بەرى قاتىناغان سۇفەرلەرگە، جوللاۋىشلارعا اۋتوكولىك توقتاتۇ، جانارماي قۇيۇ، دەماۋۇ سىياقتى قىزمەت وتەيدى . قىزمەت وتەۋ اۋماعىنىڭ ىمى تاپ ـ تازا، رەتتى، اس ـ سۇ، زات ساتىپ الۇ، دارەتجانا سىياقتى قىزمەت وتەۋ قۇرىلمىلا ـ رى تولىق ازىرلىنگەن . تازالىق بولمەسىندەگى كورسەتكىش بەلگى، مەيىرىمدى مەسكەتۇ سىياقتىلار ەرەكشە كوزىگە تۇسە ـ دى، قول جۇۋ نۇاستىنىڭ قانسىدا قول جۇۋ سۇيىقتىعى، قاعاز ورامال، قۇرعاتقىش سىياقتاردىڭ بارلىعى بار، تازالىق بولمە ـ سىنىڭ سىرتىنا تىۋەنىكلىك كورنىسى، جاسىل وسىمىدىك سىياقتىلار قوبىلغان .

”ۋېىر الدامى جەردە قىزمەت وتەۋ اۋماعىنىڭ قىزمەت وتەۋ

قۇربان بولادى .

دۇڭ جىنتاڭ قىزىل ارىيادان قۇربان بولغان ەڭ جو ـ عارى دارەجەلى قولباسشىلاردىڭ ۋېىرى . پارتىيا ورتالىق كومىتەتى شانشىدىڭ ياۋتاشانىڭ ەتەڭىندە ازا ۋېىلدىرۇ جىنال ـ سىن وتكىزدى، ازا ۋېىلدىرۇ جىنالسىنىدا ماۋ زىدۇڭ وعان بىلاي دەپ باعا بىرەدى: “السى جولدا ان سىنلادى، دۇڭ جىنتاڭ باتىلدىقپەن توڭگەرىس جۇرگىزگەن جولدىاس” .

سۇڭ شىۋيىڭ بىلاي دەپ تانىستىردى: كورمەخانا ارناۋلى ۇجم ۇسىنىس ەتىپ تولىق زەرەتتەۋ، وقىتۇ ساباق جۇيەسىن جاساپ، قۇشىلاردىڭ ساباقتانادان شىعەپ، ەسكەرتكىش سارايىعا كىرىپ، سوعىس كىزىندەگى تۇرمەس ـ تى سەىزىنىپ، ەڭاي ـ وسىپاتى قولعا كەلپەگەن تۇرمىستى قاستىلەرلەۋىننە مۇمكىندىك جاسادى .

شىنجىنىڭ جەرى جىۋخىنىڭ قۇيعان جەرىنە تايباۋ بول ـ ەانمەن، سورتاڭدانۇدىڭ، قۇمايتتانۇدىڭ قىنىشلىغىن كوپ كورىپ، كەدەبىلىكىنىڭ تۇيۇ سالىستىرمىسى كەىزىندە %49.78كە جەتكەن ەدى . شىنجى پەرزەنتتىرى تاباندىلمە ـ پەن قايراتتانا ستەپ، 2019 ـ جىلى تۇتاس اۋدان كەدەي ـ لىمكتەن ارلىىپ، كەدەبىلىك قالبايىن لىپ تاستادى، بۇل كۇندەرى دۇڭگەلەك داۋلەتلىك جولىندا ارشىندى قادام ـ مەن العا تارتۇدا .

(شىنخۇا اگەنتتىگىنىڭ 5 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى شىچياڭۋاڭنان بەرگەن خابارى)

سىرىن ۇلتىرۇ جوىنىدە قاتاڭ بۇيرىق تۇسىرەدى . 11 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى كەشتە جى خۇڭچاڭ تۇقتىنادى .

گويمىنداڭ اسكەرى كومىتەتى بەيىيىڭ بولىشەسىنە وتكىزىلگەن ايتىلمىس اسكەرى سوتنىڭ تەىرگەۋىندە، ول ادىلەت ۇسوزىن سويلەپ، جاۋدىڭ سوتىن ساباق مەنىبەرىنە اينالدىرىپ، گويمىنداڭ كەرتارتىپاشىلارنىڭ وتان مەن خالىق ـ قا كەسىر اكەلىپ، شىكە ويران سالىپ، شەتەلگە جاراماسقا ـ تانغان قىلمىشتارىن سانامالاپ، ايبىندى تىۇردە: “مەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىياسىنىڭ مۇشەسىمىن، پارتىيامىز ـ دىڭ مۇراتى ۇششىن، بۇكىل ادامزاتنىڭ ازاتتىق سىتەرى ۇششىن كۇرەسۇ مەنىڭ ومىرىمدەگى ەڭ ۇلكەن داڭقىم بولدى” دەپ جارىيالايدى .

ۋولم جازاسى اقتارىلار الدىندا، ول اعاش بۇتاعىن قالام، جەردى قاعاز ەتىپ، ادىلەتنىڭ اسماق ۇنىى كەرىنە ـ گەن اقتىق ولەڭىن جازادى: “ۋولپ كەتسەم جاپون شاپقىنشە ـ لارنا قارسى سوعىس ورتىدە، قالپاس دەدىم بۇگىنگىدەي نامىس دەرتتەنە، وتان جاتىسا بىقسىپ جاتقان وپىراند، باس كەتسە دە ايبانبايىمىن ار ـ ۇجدانىنىڭ سوتىنان!“ 1934 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى جى خۇڭچاڭ ەرلىكىپ نەبىارى 39 جاسىندا قۇربان بولادى .

2009 ـ جىلى جى خۇڭچاڭ “جاڭا جۇڭگونىڭ قۇرىلۇنىنا ەرەن ۇلەس قوسقان 100 قاھارمان ۇلكىى قايرىاتكەردىڭ” ۋېىرى بولپ باعالانادى .

جى خۇڭچاڭنىڭ قىزى جى رۇيجى بىلاي دەيدى: “اكەمنىڭ ومىردەن وتكەنىنە 87 جىل بولدى، ۋېىراق مەن ونى ازقاشان قاسىدا جۇرگەندەي سەىزىنمەن، ونىڭ رۇخى مەنى ازقاشان نىتالاندىرىپ كەلەدى، اكەم — پارتىيامىزدىڭ ماقتانىشى، ۇلتىمىزدىڭ ماقتانىشى، ونىڭ قا ـ ھارماندىق سىتەرى وشپەس ۇلت رۇخىنا جانە سارقىلباس رۇخىاي قازىناعا اينالدى، ونىڭ بويىندا ايگىلەنگەن اسماق رۇخ پەن دارقان ادىلەتلىك، ەسوز جوق، از ەاۋدىر ادامدارن پارتىيا مەن خالىق سىتەرى ۇششىن قاجىيماي ـ تالھاي قۇلىشىۋعا نىتالاندىرادى” .

(شىنخۇا اگەنتتىگىنىڭ 5 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى جىنجىوۋدان بەرگەن خابارى)

دەڭگەيىن ۇزدىكىسىز ۇوسىرىپ، قىزمەت وتەۋ اۋماقتارىن كورنىس تۇيىندەرىنە اينالدىرىپ، ساياحاتىشلاردىڭ سەىزىنۇ اسەرىن كۇشەيد ـ تەمىز” ـ دەدى شىنجياڭ قاتىناس قارجى قوسۇ شەكتى جاۋاپكەر ـ شىلىك سەرىكتەستىگىنىڭ ورنىناماسا باس يىتپەندەرى شۇي دىفاڭ . “جۇڭگودامى ەڭ كوركەم تاسىس جول” دەپ اتالغان مايتاۋ ـ كۇشار تاسى جولى ۇز اۋتوكولىكىمەن ساياحاتتاۋ اۋەسكەرلەرىن قاتتى باۋرادى، لىلگەرى، مايتاۋ ـ كۇشار تاس جولىنىڭ جول جاعدايى ۋېىرشامما ناشار، قاتىناۋ قۇاتى ۱۳سىز بولاتىن، مىسالى، دارەتجاناعا تىترىۋ قىيىن، اۋتوكولىك توقتاتۇ قىيىن بولغاندىقتان، ۇز اۋتوكولىكىمەن ساياحاتتاۋ اۋەسكەرلەرى مايتاۋ ـ كۇشار تاس جولىمەن ەجۇرۇدى تم ۇناتا قويمايتىن .

2019 ـ جىلى، 2020 ـ جىلى اۋتونوميالى رايوندىق قاتد ـ ناس ـ تاسىھال ەڭگەرىمەسى مايتاۋ ـ كۇشار تاس جولىنىڭ دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، ۇرتىس جالاۋ جۇرگىزىپ، جول بەتىن جاقسارتىپ، جولى كەڭەيتىپ، كورنىستىك تەكشە، اۋتوكولىك توقتاتۇ اۋماعىن سالىپ، الەۋمەتتىك دارەتجانا، قوقىر ـ قوقسىق ساندىعى سىياقتىلارى كوپەيتىپ ورنالاستىر ـ دى، ەسويتىپ، مايتاۋ ـ كۇشار تاس جولى سانسىز جوللاۋشە ـ لاردىڭ نازارىن اۋداردى .

”بۇگىنگى تاڭدا شىنجياڭدا ۇز اۋتوكولىگىمەن سايا ـ حاتتاساڭكى، جول جامىداي جاقسى، قىزمەت وتەۋ قۇرىلمىلارى تولىق ەكەن، جول بويى كوڭىل كۇيمىمىز كوتەرىنگى بولدى“، ـ دەدى شانۇيۇڭدىق ساياحاتشى شىن جىيە